

Mariana Norel

Petru Bucurenciu

Mihaela Dragu

LIMBA , ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

MANUAL PENTRU
CLASA A VI-A

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

UNITATEA 1 – LOCURI NATALE/15

Comunicare orală/16

Lectură/18

Textul narativ literar/18
Amintiri din copilărie, de Ion Creangă
 (fragment)/19

Redactare/24

Tipare textuale. Textul narativ/24

Elemente de construcție a comunicării/25

Silaba. Despărțirea în silabe/25
 Diftong. Triftong. Hiat/27

Lectură – text alternativ/30

Chemarea străbunilor, de Jack London
 (fragment)/30

Elemente de interculturalitate/33

Valori ale culturii populare în spațiul
 românesc. Obiceiuri și tradiții în cultura
 românească/33

Recapitulare/35

Evaluare/37

UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ/39

Comunicare orală/40

Lectură/42

Limba noastră, de Alexei Mateevici/42
*În 31 august, Ziua Limbii Române, 28 de
 milioane de oameni din întreaga lume
 vorbesc românește/44*

Elemente de construcție a comunicării/46

Variație stilistică – Limbă vorbită. Limbă
 scrisă/46

Redactare/49

Adecvarea la temă. Proprietatea termenilor,
 puritate și adecvare situațională, originalitate/49

Elemente de construcție a comunicării/51

Vocabular. Cuvântul: formă și sens (sensul
 propriu, sensul de bază și sensul secundar;
 sensul figurat). Rolul contextului în realizarea
 sensului/51

Omonime. Cuvinte polisemantice/54

Recapitulare/56

Evaluare/57

UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ/59

Comunicare orală/60

Lectură/62

Textul narativ. Momentele subiectului/62
Căprioara, de Emil Gârleanu/62

Redactare/65

Etapele scrierii. Planul textului/65

Elemente de construcție a comunicării/66

Verbul/66
 Modul conjunctiv/68
 Modul condițional-optativ/71
 Predicatul nominal/74

Lectură/78

Text narativ literar în versuri/78
Boul și vițelul, de Grigore Alexandrescu/78

Elemente de interculturalitate/81

Valori etice în legendele popoarelor/81

Recapitulare/85

Evaluare/87

UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI/89

Comunicare orală/90

Lectură/92

Dialogul în textul literar/92
Cititorul din peșteră, de Rui Zink
 (fragmente)/92

Redactare/98

Transformarea vorbirii directe în vorbire
 indirectă/98

Elemente de construcție a comunicării/100

Substantivul/100
 Substantive colective. Substantive defective/101
 Cazul substantivelor/103

Lectură/106

Interese și atitudini față de lectură/106
*De vorbă cu un copil pasionat de lectură:
 Maria, 9 ani – „Lectura este o mașină
 miraculoasă”/106*

Elemente de construcție a comunicării/111

Pronumele personal. Flexiunea cazuală/111
 Pronumele reflexiv/114
 Subiectul. Subiectul neexprimat/117

Recapitulare/119

Evaluare/122

UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE/125

Comunicare orală/126

Respectarea drepturilor omului și cărți

Lectură/128

Textul descriptiv literar. Textul descriptiv în versuri/128

Balul pomilor, de Dimitrie Anghel/128

Textul descriptiv în proză/132

În munții noștri, de Alexandru Vlahuță/132

Redactare/136

Tipare textuale. Textul descriptiv/136

Textul narativ-descriptiv/136

Textul explicativ/137

Elemente de construcție a comunicării/138

Adjectivul/138

Adverbul/143

Recapitulare/146

Evaluare/147

UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME/149

Comunicare orală/150

Lectură/152

Textul narativ/152

Fram, ursul polar, de Cezar Petrescu (fragment)/152

Textul argumentativ/158

Cireșarii – vol. III, Roata norocului,
de Constantin Chiriță (fragment)/158

Redactare/160

Rezumatul/160

Elemente de construcție a comunicării/163

Atributul (actualizare)/163

Complementul/165

Complemente necircumstanțiale/166

Complementul direct/166

Complementul indirect/167

Complementul prepozițional/168

Complemente circumstanțiale/170

Complementul circumstanțial de loc/170

Complementul circumstanțial de timp/171

Complementul circumstanțial de mod/172

Elemente de interculturalitate/174

Limba română în Europa – Comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni/174

Recapitulare/178

Evaluare/182

RECAPITULARE FINALĂ/184

EVALUARE FINALĂ/187

AUTOEVALUARE/RĂSPUNSURI/189

INVITAȚIE LA LECTURĂ/192

BASMUL TOAMNEI

de Ionel Teodoreanu

Îl începe o frunză – cu glasul stins
de sfială, cu obrazii dogorâți – șoptindu-l:
„A fosst odat!”

Dar șoapta îi sporește în freamăt
răspândit prelung, și frunzele, ’mpreună,
murmură întrebător: „A fosst?”

De departe gânsacul hotărăște:
„A fosssst...” Și găștele îl încuviințează
dând din cap: „Da-da, da-da, da-da.”

Iar firele de iarbă, alergând de-a
valma, s-apeacă și se roagă suspinând:
„ssspune... ssspune...”

Prunii, deșteptați din toropeala
verii, deschid ochi vineți, aiuriți.

Merele și perele fug de prin așternutul crengilor, zugrăvindu-și chipurile colorate pe fețele frunzelor, ca să nu le bage nimeni în samă fuga. Dar vântul descoperă înșelăciunea și, pornind în căutarea lor, se uită pe ferești, le vede și le cheamă prin horn.

Gutuile îngălbenesc de spaimă, privind pe sora lor mai mare, Luna, care-a albit de groază pe marginea prăpastiei.

Bostanii au cozi fudule, râd pe-nfundate de fratele lor, Soarele, că-i berbec.

Nucii cu miros amar se-ntreabă de unde li s-a tras atâta mâhnire frunzelor și, frământați de gânduri, creierii închiși în nuci se zbârcesc mohorât.

Frunzele viei prind culori aprinse și se clatină de beție, că doar sunt mici, și o boabă de poamă e damigeană de must pentru o frunză.

Prin văzduh, vara a semănat, în mersul ei, zboruri de păsări, ca să nu-și piardă calea la întors. Dar păsările s-au împrăștiat și vara s-a rătăcit departe. [...]

Țânțarii, ațâțați de frunzele roșii, le înțeapă, și trupul toamnei tremură înfrigerat.

Castanul sălbatec, nătâng de felul lui, se bucură că-i doldora de fructe, dar se rușinează că-s zburlite fructele rotunde și, mânios, le aruncă de pe el.

Floarea-soarelui, îngrijorată de ropotul căderilor, s-apeacă la pământ, tot mai jos, și trage cu urechea...

Basmul e lung, dar trece pe nesimțite și poposește în împărăția lenei, pesemne, căci de la o vreme frunzele pică de somn, cerul picură...

Când te deștepți, ești cu capul în poala iernii care-și toarce fuiorul de fulgi și-ți pare că de când lumea iarna îți povestește basmul, căci de frunze nici urmă nu-i.

Și iarna-ți povestește înainte basmul început de-o frunză, căci gura vetrei e gura iernii, și gura vetrei – cu flăcări și cu jar – îngână dogorind basmul de aur al Toamnei.

Înțelegerea textului

1. Descoperă în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute din textul citit.

2. Formulează enunțuri:

- a. cu sinonimele contextuale ale cuvintelor: *sfială, deșteptați, mâhnire, povestește*;
- b. cu antonimele cuvintelor: *sporește, spaimă, s-au împrăștiat, început*.

3. Identifică cel puțin patru cuvinte care aparțin câmpului lexical al *fructelor*.

4. Precizează dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false.

- a. Basmul toamnei este început de frunze.
- b. Gutuile se coc, devenind galbene.
- c. Castanul sălbatic își aruncă roadele.
- d. Floarea-soarelui se uită spre cer, căutând soarele.
- e. Iarna continuă basmul început de frunze.

Analiza textului

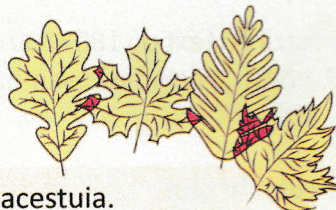

1. În textul dat, descoperă cel puțin trei semne ale toamnei.

2. Identifică o figură de stil folosită în text, exemplificând-o.

3. Stabilește ce fel de text este *Basmul toamnei*, de Ionel Teodoreanu, și motivează alegerea făcută.

- a. text literar narativ;
- b. text literar descriptiv;
- c. text literar explicativ.

4. Explică titlul textului citit, având în vedere conținutul acestuia.

5. Din punct de vedere științific, toamna „frunzele foioaselor încep să cadă. Acestea se îngălbenesc, treptat capătă o culoare roșiatică sau brună, după care cad. De aceea, în America de Nord toamna este numită și fall, însemnând cădere. Este anotimpul în care zilele devin din ce în ce mai scurte și mai răcoroase, nopțile devin din ce în ce mai lungi și mai friguroase, iar în unele țări precipitațiile tind să crească treptat.”

(<https://ro.wikipedia.org/wiki/Toamn%C4%83>)

Descoperă în textul *Basmul toamnei*, de Ionel Teodoreanu, prezentarea acestor aspecte, completând în caiet un tabel asemenea celui de mai jos.

Aspecte ale toamnei în textul științific	Aspecte ale toamnei în <i>Basmul toamnei</i>
...	...

Valorificarea textului

1. Descoperă în textul *Basmul toamnei*, de Ionel Teodoreanu:
 - a. un enunț asertiv,
 - b. un enunț exclamativ;
 - c. o propoziție afirmativă;
 - d. o propoziție negativă;
 - e. un predicat verbal exprimat prin verb la timpul prezent;
 - f. un subiect exprimat prin substantiv comun;
 - g. două adjective.

Activitate pe grupe

2. Discutați despre toamnă, așa cum este prezentată în textul dat.
 - a. Comparați ideile din text cu ideile voastre despre acest anotimp.
 - b. Împărtășiți părerile voastre cu ale celorlalți colegi.
 - c. Realizați un poster care să oglindească, pe de o parte, imaginea toamnei, așa cum este surprinsă în textul dat, pe de altă parte, imaginea voastră despre toamnă. Puteți folosi variate modalități de exprimare.
3. Redactează un text de 180–200 de cuvinte, în care să prezinți toamna, valorificând expresia lui Tudor Arghezi: „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă”.

Dincolo de text

Activitate în perechi

1. Realizați un colaj care să ilustreze mesajul transmis de textul *Basmul toamnei*, de Ionel Teodoreanu. Colajul poate fi realizat și cu ajutorul calculatorului (de exemplu: prezentări PowerPoint, imagini, secvențe filmate despre toamnă etc.).
2. Întocmiți o listă de lecturi suplimentare și propuneți colegilor alte texte din literatura română și universală în care apare tema toamnei.

Citește textele de mai jos.

A. „Și, după atâta cultură generală, aș putea să nici nu vă mai duc la școală. Să vă las să treceți glonț pe lângă ea și să vă continuați viața la cinema. Sau să vă dau un certificat, din care să reiasă, clar, că sunteți mai deștepți decât, la un loc, un cal și-un țânțar. Că știți că răsare o stea doar atunci când n-are nor pe ea. Că ați primit nota zece la mare și ați ajuns cu lecția dincolo de ninsoare. Totuși, este o chichiță: toate astea le-ați învățat ca pe «unde ești, Chimiță?»».

E nevoie de o cretă, de niște caiete și de cerneală, din care, dacă ți le aruncă cineva înainte, iese o școală. Iat-o: dacă vă uitați bine peste jucării și păpuși, se și văd două sau trei uși. Printre coarnele de melci se mai zăresc încă douăzeci. Fiecare seamănă cu o carte. Trebuie să le deschizi și să le închizi tu singur pe toate.

În clasă stau copiii atenți și se fac premianți ori repetenți. Primii clipească din gene la tabla neagră, pe care sunt făcute fel de fel de desene. Ceilalți se uită mai pe îndelete la burete. Își aduc aminte că buretele l-au mai văzut undeva, așa că ei se gândesc la mare în continuare. Copii, aici o să aflați o mulțime de povești foarte frumoase despre munți, și terase și case. Totul e să ascultați tăcând și să vorbiți în gând. Când veți auzi un clopoțel, după un ceas, să știți că vi s-a dat drumul și la glas. Puteți da fuga afară și acolo vă puteți juca. Ora este pentru învățat, iar recreația pentru uitat. Dacă voi n-ați uita așa de repede cunoștințele folositoare, recreația cred c-ar fi de-o zi. Dar iată, sună după zece minute și trebuie să alergați la locurile voastre foarte iute. Că urmează cine știe ce socoteală cu cine știe care portocală.

Cu cât crește un om când se ridică în picioare? (Asta se numește adunare.) Unde se duce ursul după ce nu găsește miere? (Asta se cheamă scădere.)

Și, tot așa, venind și plecând, învățând și uitând și iar învățând, o să vă pomeniți că știți pe dinafară școală după școală. Asta puteți s-o observați singuri, uitându-vă nu în alte părți, ci în cărți.

Cărțile or să fie tot mai mari, iar pozele lor tot mai mici, întâi ca niște păpuși, apoi ca niște furnici.

Când nu veți mai vedea nicio poză în nicio carte, să știți că ați ajuns cu învățatul și cu uitatul foarte departe.”

(*La școală, dar nu rămânem acolo*, de Marin Sorescu)

B. ȘCOALĂ, școli, s. f.

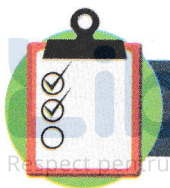
1. Instituție de învățământ public unde se predau elementele de bază ale principalelor discipline; ♦ p. ext. activitate legată de această instituție; învățătură, învățământ. ♦ Localul, clădirea în care este instalată și funcționează instituția de mai sus. ♦ Totalitatea elevilor și a cadrelor didactice dintr-o asemenea instituție de învățământ.

2. Fig. Izvor, sursă de cunoștințe, de învățături; mijloc, sistem de instruire într-un anumit domeniu; p. ext. învățătură, experiență dobândită pe această cale.

3. Fig. Curent, mișcare științifică, literară, artistică etc. care grupează în jurul ei numeroși adepți; baza teoretică a acestei mișcări. ♦ Expr. *A face școală* = a avea un număr de adepți. – Din bg., sb., rus. *škola*, pol. *skola*.

(DEX, 2009)

EVALUARE INIȚIALĂ

Respect pentru oameni și cărți

1. Citește cele două texte și răspunde cerințelor formulate.
 - a. Stabilește tema celor două texte.
 - b. Indică, pentru fiecare text, câte o caracteristică prin care îl poți încadra fie în categoria text literar, fie text nonliterar.
 - c. Transcrie o comparație din textul A.
 - d. Transcrie din textul B un enunț prin care să redai o definiție a școlii, așa cum este prezentată în textul A.
 - e. Realizează, în 120–150 de cuvinte, o descriere a școlii, așa cum apare în cele două texte.

2. Folosește textul A pentru rezolvarea sarcinilor următoare.
 - a. Transcrie două substantive precedate de prepoziții.
 - b. Descoperă un substantiv comun, genul feminin, numărul singular și un substantiv comun, genul neutru, numărul plural.
 - c. Identifică două adjective.
 - d. Identifică două pronume.
 - e. Precizează timpul verbelor: *ați primit*, *seamnă*.

3. Pentru a răspunde cerințelor, utilizează textul B.
 - a. Explică de ce este scris cu majuscule cuvântul ȘCOALA.
 - b. Alcătuieste enunțuri potrivite pentru a ilustra patru semnificații diferite ale cuvântului școală.

4. Privește cu atenție imaginile!

Redactează un text de 100–120 de cuvinte despre școală, valorificând informațiile oferite de imagini.

Vei avea în vedere:

- respectarea părților unui text;
- respectarea temei date;
- alegerea unui titlu potrivit;
- realizarea corespondenței imagine – text;
- folosirea limbii standard;
- utilizarea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație (3 puncte);
- încadrarea textului în limitele date.

EVALUARE ÎNȚIALĂ

Respect pentru oameni și cărți

5. Citește cu voce tare, în fața clasei, textul redactat. Vei avea în vedere:
- trezirea interesului colegilor pentru modul în care este prezentată tema;
 - exprimarea prin gestică și prin intonație a ideilor și sentimentelor, a emoțiilor;
 - reflectarea corespondenței imagine – text;
 - rostirea clară și corectă a enunțurilor, respectând intonația corespunzătoare semnelor de punctuație folosite;
 - evidențierea, prin rostire, a cuvintelor-cheie, pentru a trezi curiozitatea colegilor față de textul audiat.

Punctaj acordat:

1. 20 de puncte (2, 4, 2, 2, 10)
2. 20 de puncte (5×4)
3. 10 puncte ($2, 4 \times 2$)
4. 30 de puncte (9, 3, 3, 6, 3, 3, 3)
5. 10 puncte (2, 2, 2, 2, 2)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10. În vederea autoevaluării, poți consulta răspunsurile la finalul manualului.

Comunicare orală:

- verificarea gradului de înțelegere a mesajului prin formularea unor întrebări de clarificare, de reformulare;
- semnale nonverbale de încurajare.

Lectură:

- textul narativ literar în proză;
- instanțele comunicării narrative: autor, narator, personaj;
- tipuri de narațiune: narațiune la persoana I și la persoana a III-a.

Redactare:

- tipare textuale de structurare a ideilor în textul narativ.

Elemente de construcție a comunicării:

- despărțirea cuvintelor în silabe;
- diftong, triftong, hiat.

Elemente de interculturalitate:

- valori ale culturii populare în spațiul românesc.

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ ce este naratorul;
- ✓ care sunt tipurile de narațiune;
- ✓ care sunt regulile de despărțire a cuvintelor în silabe;
- ✓ ce sunt diftongul, triftongul și hiatul.

B. vei fi capabil:

- ✓ să prezinți informații, idei, sentimente, puncte de vedere în diverse texte orale;
- ✓ să identifici naratorul și tipul de narațiune din diverse texte;
- ✓ să redactezi un text narativ respectând etapele procesului de scriere;
- ✓ să utilizezi în textele scrise tabele, scheme, grafice;
- ✓ să despart corect cuvintele în silabe;
- ✓ să identifici diftongul, triftongul și hiatul;
- ✓ să sesizezi greșelile de fonetică.

C. vei manifesta:

- ✓ interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- ✓ preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate;
- ✓ dorința de a investiga obiceiuri și tradiții românești și ale unor comunități etnice de pe teritoriul României.